

Nr 170.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1917 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande jämte i ämnet väckta motioner.
(2:a avd.)

I den till riksdagen den 13 januari 1917 avlåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under punkt 203 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående anslag till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande, beräkna för ändamålet under åttonde huvudtiteln på extra stat för 1918 ett belopp av 118,400 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten, till statsutskottet för förberedande behandling överlämnad proposition (nr 223), under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 106,300 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till anordnande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet av kurser i allmän hygien, avsedda för blivande lärares behov	kronor 5,000: —
till anordnande av pedagogiska kurser i alkohollära med samhällskunskap och hygien för lärare och lära-	

rinnor vid under folkskolöverstyrelsens eller läroverks- överstyrelsens inseende ställda läroanstalter samt för of- ficerare och underofficerare, nämligen dels en kurs, avsedd företrädesvis för ämneslärare och ämneslärarinnor vid folk- och småskoleseminarierna, vid folkhögskolorna och de högre folkskolorna samt vid de under läroverksöver- styrelsens inseende ställda läroanstalterna ävensom för gymnastiklärare vid folkskoleseminarierna och de all- männa läroverken, dels en kurs, avsedd företrädesvis för folkskollärare	kronor 54,000:—
till anordnande av instruktionskurser i kommunerna	» 2,800:—
till anordnande av föreläsningar för manskapet vid armén och marinen	» 10,000:—
till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 8,000:—
till främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	» 4,000:—
till främjande av Sveriges nationaltempels av Temp- larorden studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000:—
till främjande av Nationalgodtemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 2,000:—
till främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet	» 2,000:—
till främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	» 2,000:—
till främjande av centralförbundets för nykterhets- undervisning verksamhet	» 10,000:—
till understöd för fortsatt utgivande av tidskriften Mimer	» 2,000:—
till understöd för fortsatt utgivande av tidskriften Tirfing	» 1,500:—
dels till utarbetande och utgivande av publikationer samt anskaffande och revision av undervisningsmaterieil i nykterhetsfrågan anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1918 ett reservationsanslag av 8,200 kronor, därav	
till utarbetande och utgivande av s. k. flygblad för utdelning bland skolbarn	kronor 2,400:—
till anskaffande och revision av materieil för nyk- terhetsundervisningen	» 3,000:—

till utarbetande och utgivande av småskrifter för utdelning bland manskapet vid armén och marinen..... kronor 1,000: —
till utarbetande av en handbok i nykterhetsfrågan... » 1,800: —
dels ock medgiva, att uppkommande besparingar å anslaget till anordnande av pedagogiska kurser i alkohollära med samhällskunskap och hygien må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft *dels* två lika lydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *A. Ljunggren* m. fl. (nr 138) och den andra inom andra kammaren av herr *N. Helger* (nr 430), däri hemställts, att riksdagen — med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 223 — må besluta anslå medel, nämligen ett förslagsanslag å kronor 4,500 för anordnandet av föreläsningar i alkoholspörsmålet vid krigsskolan å Karlberg, vid sjökrigsskolan samt vid underofficersskolorna inom armén och flottan,

ett förslagsanslag å kronor 7,000 för anställandet av tvenne s. k. instruktörer med uppgift att, på kallelse inom kommunerna och föreningarne, vid läroanstalter, lärarmöten och kurser etc. hålla vissa instruktionslektioner i nykterhetsfrågan ävensom i föreläsningsform giva anvisningar rörande nykterhetsundervisningens ändamålsenliga bedrivande såväl genom upplysningar rörande nykterhetsspörsmålet som genom demonstrerandet av undervisningsmateriel,

samt — under i motionen given förutsättning — ett förslagsanslag å kronor 6,000 att ställas till den i kungl. propositionen ifrågasatta nämndens förfogande för bestridandet av med nämndens arbete uppkommande administrationskostnader;

dels ock en inom andra kammaren av herr *D. Norman* m. fl. väckt motion (nr 447), däri hemställts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 223 i vad densamma rör anslag å 10,000 kronor till främjande av Centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet, ville besluta, att kronor 10,000 utanordnas till landstingen enligt fördelning som Kungl. Maj:t behagade bestämma och för användning till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder och att detta anslag uppföres på extra stat för år 1918.

I fråga om de till stöd för dessa framställningar anförda skäl får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottets
yttrande.

Till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande har under en följd av år utgått anslag av statsmedel. Nu har emellertid Kungl. Maj:t i förevarande proposition framlagt förslag till en i flera avseenden genomgripande omläggning av undervisningen på detta område inom såväl olika läroanstalter som inom armén och marinen. Denna Kungl. Maj:ts framställning grundar sig på ett av tillkallade sakkunniga den 16 mars 1915 avgivet utlåtande med förslag angående planmässig nykterhetsundervisning såväl inom som utom skolan, i vilket förslag Kungl. Maj:t dock vidtagit en del ändringar. Bland de myndigheter och nykterhetsorganisationer, som under ärendets behandling yttrat sig i frågan, hava olika meningar rått beträffande lämpligheten av ett genomförande av de sakkunnigas förslag. Dylika meningsskiftningar hava även kommit till uttryck i ovannämnda motioner. Enär föreliggande fråga är av stor betydelse för hela verksamheten inom landet för nykterhetens främjande, kräves det enligt utskottets mening en mycket ingående och grundlig behandling av ärendet, innan några nya grundläggande principer fastställas för denna verksamhet. Då ifrågavarande proposition emellertid kommit utskottet tillhanda först under en sen tidpunkt av riksdagen, har det för utskottet icke varit möjligt att ägna frågan den omsorgsfulla prövning som erfordras. Utskottet har därför sett sig nödsakat att avstå från att nu fatta ståndpunkt till principerna för en omlagd verksamhet i nu förevarande avseende för nykterhetens främjande, och har utskottet till följd härav icke heller ansett sig böra ingå på en prövning av de av Kungl. Maj:t begärda anslag, som sammanhånga med ett genomförande av de nya riktlinjerna för undervisningens anordnande på hithörande område. De anslag, som utskottet sålunda icke ansett sig böra tillstyrka, äro anslagen till anordnande vid universiteten och karolinska institutet av kurser i allmän hygien, till anordnande av instruktionskurser i kommunerna och till anordnande av föreläsningar för manskapet vid armén och marinen samt till utarbetande och utgivande av s. k. flygblad för utdelning bland skolbarn, av småskrifter för utdelning bland manskapet vid armén och marinen och av en handbok i nykterhetsfrågan. Under sådana förhållanden har utskottet givetvis icke velat till prövning upptaga de i herrar Ljunggrens m. fl. och Helgers ovanberörda motioner gjorda framställningar.

Utskottet förväntar emellertid, att ärendet åter framlägges för 1918 års riksdag och detta i så god tid, att tillfälle beredes riksdagen att ingå på en grundlig prövning av hela frågan. Vid den förnyade behandling, som ärendet kommer att undergå, förutsätter utskottet, att de i berörda motioner givna uppslagen tagas under omprövning.

Utöver de av den föreslagna omläggningen betingade anslagskraven

har Kungl. Maj:t begärt medel till en del ändamål, vartill anslag utgått under åtskilliga år. Emot ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning beträffande anslag till vissa nykterhetsorganisationers studie- och ungdomsverksamhet, till understöd för utgivande av tidskrifterna Mimer och Tirfing samt till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen har utskottet således intet att erinra. I fråga om de nuvarande kurserna i alkohologi och hälsolära anser utskottet den föreslagna nya benämningen »pedagogiska kurser i alkohollära med samhällskunskap och hygien» vara lämplig, men vill, i anslutning till vad ovan anförts angående uppskov med införande av nya principer för nykterhetsundervisningen, framhålla att kurserna även under år 1918 torde böra organiseras i enlighet med hittills följda grunder. Kostnaden för desammas anordnande bör därför upptagas till 56,000 kronor.

Beträffande slutligen det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget å 10,000 kronor till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet vill utskottet jämväl tillstyrka detsamma. De av herr Norman m. fl. i ovanberörda motion anförda skälen för ett avslag å Kungl. Maj:ts förslag härutinnan hava icke synts utskottet böra föranleda en indragning av det nu utgående anslaget till ifrågavarande förbund. Den verksamhet, som av förbundet utövas, synes utskottet fylla ett viktigt behov, varför den torde vara väl värd att erhålla understöd av statsmedel. Utskottet har således icke kunnat biträda det i motionen gjorda yrkandet, att anslaget av 10,000 kronor till centralförbundet för nykterhetsundervisning indrages för att i stället utanordnas till landstingen.

Genom de av utskottet sålunda förordade ändringarna i Kungl. Maj:ts förslag kan det av Kungl. Maj:t begärda beloppet till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande minskas med ett belopp av 17,800 kronor. Då anslaget till anordnande av pedagogiska kurser emellertid såsom hittills bör upptagas till 56,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 54,000 kronor, skulle den verkliga anslagsminskningen bli 15,800 kronor, varför det begärda beloppet kan nedsättas till 90,500 kronor. Likaledes torde anslaget till utarbetande och utgivande av publikationer samt anskaffande och revision av undervisningsmateriell i nykterhetsfrågan böra minskas med 5,200 kronor till 3,000 kronor.

Utskottet får alltså hemställa,

I) att riksdagen må

a) till upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst

90,500 kronor att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till anordnande av pedagogiska kurser i alkohollära med samhällskunskap och hygien för lärare och lärarinnor vid under folkskolöverstyrelsens eller läroverksöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter, nämligen dels en kurs, avsedd företrädesvis för ämneslärare och ämneslärarinnor vid folk- och småskoleseminarierna, vid folkhögskolorna och de högre folkskolorna samt vid de under läroverksöverstyrelsens inseende ställda läroanstalterna ävensom för gymnastiklärare vid folkskoleseminarierna och de allmänna läroverken, dels en kurs, avsedd företrädesvis för folkskollärare.....	kronor 56,000: —
till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 8,000: —
till främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	» 4,000: —
till främjande av Sveriges nationaltempels av Templarorden studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
till främjande av Nationalgodtemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 2,000: —
till främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet.....	» 2,000: —
till främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet.....	» 2,000: —

till främjande av centralförbundets
för nykterhetsundervisning verk-
samhet kronor 10,000: —
till understöd för fortsatt utgivande
av tidskriften Mimer » 2,000: —
till understöd för fortsatt utgivande
av tidskriften Tirfing » 1,500: —
eller tillhopa 90,500 kronor;

b) till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen anvisa under åttonde huvudtiteln på extra stat för år 1918 ett reservationsanslag av 3,000 kronor;

c) medgiva, att uppkommande besparingar å anslaget till anordnande av pedagogiska kurser i alkohollära med samhällskunskap och hygien må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen;

II) att herr Ljunggrens m. fl. och herr Helgers ovanberörda motioner icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III) att herr Normans m. fl. ovanberörda motion icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 22 maj 1917.

På statsutskottets vägnar:

AXEL EKMAN.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 168.
